

Innst. 170 S

(2012–2013)

Innstilling til Stortinget fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen

Dokument 8:10 S (2012–2013)

Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Arve Kambe, Elisabeth Aspaker, Svein Harberg, Henning Warloe, Elisabeth Røbekk Nørve og Ine M. Eriksen Søreide om en styrket maritim utdanning i Norge

Til Stortinget

Sammendrag

I dokumentet fremmes følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge frem en egen stortingsmelding om en styrket maritim utdanning som følger opp forslag fremsatt av Aasen-utvalget, en arbeidsgruppe nedsatt av stiftelsen Maritim utvikling (MARUT).»

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Tor Bremer, Svein Gjelseth, Stine Renate Håheim, Truls Wickholm, Karin Yrvin og lederen Marianne Aasen, fra Fremskrittspartiet, Mette Hanekamhaug, Tord Lien og Bente Thorsen, fra Høyre, Elisabeth Aspaker, Svein Harberg og Henning Warloe, fra Sosialistisk Venstreparti, Mari Lund Arnem, fra Senterpartiet, Anne Tingelstad Wøien, fra Kristelig Folkeparti, Dagrun Eriksen, og fra Venstre, Ola Elvestuen, viser til representantforslaget.

Komiteen viser videre til Stortingets behandling 27. mai 2011 av Representantforslag 104 S

(2010–2011), jf. Innst. 343 S (2010–2011). Komiteen viser også til sin åpne høring om en styrket maritim utdanning 11. april 2011.

Komiteen viser videre til svarbrev 1. november 2012 med statsrådets kommentarer til det foreliggende representantforslag 10 S (2012–2013). Brevet følger som vedlegg til innstillingen.

Komiteen viser til at maritim sektor står overfor store utfordringer med hensyn til å rekruttere arbeidskraft med relevant utdanning og spesialisert kompetanse til å dekke fremtidige behov. Komiteen mener derfor det er viktig at det sikres kontinuitet og politisk trykk på de prosesser som er igangsatt innen maritim utdanningssektor.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser i den forbindelse til at arbeidet i regi av MARKOM 2020 er en oppfølging av Aasen-utvalget og MARUT-rapporten. Flertallet ser positivt på det arbeidet som er satt i gang ved at alle relevante aktører sammen systematisk og strategisk jobber målrettet med de utfordringene Aasen-utvalget pekte på. Det er svært positivt at dette arbeidet omfatter både universiteter, høyskoler og fagskolene. Samtidig vil flertallet understreke at høyskolesektoren er autonom, og at både fagskolen og de videregående skolene eies og drives av fylkeskommunene. Staten har ingen myndighet til å styre dette direkte.

Flertallet vil likevel understreke at et høyt kompetansenivå innen maritim utdanning er av nasjonal interesse. Det er derfor viktig at alle relevante aktører bestreber seg på å følge opp de konklusjonene som ligger i MARUT-rapporten og som det arbeides med i MARKOM2020-prosjektet.

Flertallet viser til statsrådets brev og ser ikke behov for en egen stortingsmelding. Flertallet foreslår derfor at Stortinget ikke vedtar forslaget.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til komiteens merknader overfor om at maritim sektor står overfor store utfordringer med hensyn til å rekruttere arbeidskraft med relevant utdanning og spesialisert kompetanse til å dekke fremtidige behov, og at komiteen derfor mener det er viktig at det sikres kontinuitet og politisk trykk på de prosesser som er igangsatt innen maritim utdanningssektor.

Disse medlemmer vil i denne sammenheng særlig understreke viktigheten av det arbeid som drives i regi av MARKOM 2020, og at dette samarbeidsorganet sikres langsiktig finansiering.

Disse medlemmer viser til at maritim profesjonsutdanning stiller krav til avansert teknisk utstyr, og at dagens finansieringssystem sannsynligvis ikke dekker kostnadene forbundet med dette. Disse medlemmer vil derfor be regjeringen vurdere eksisterende infrastruktur og investeringsbehov, og vurdere behovet for å endre finansieringskategorisk MARKOM 2020 har bedt om.

Disse medlemmer viser til at strukturen på maritim utdanningssektor er spredt og fragmentert, og at Sjøfatsdirektoratet er bekymret for kvaliteten på maritim utdanning i Norge. Disse medlemmer mener at antall avvik som er avdekket er høyt og bekymringsfullt, og mener derfor regjeringen bør gjøre en helhetlig vurdering av sektorens kvalitet og struktur.

Disse medlemmer fremmer forslaget i dokumentet.

Disse medlemmer viser til at Maritimt Opplysningskontor, Sør/Vest Norge, i løpet av de siste årene har hatt flere lærersamlinger for å se på hvordan maritim utdanning på Vg2-nivå fungerer i dag og hvordan den kan forbedres. Det viser seg at fagstoffet som benyttes er kopier av bøker skrevet på 70-tallet eller skrevet av lærerne som underviser i faget. Ettersom det ikke finnes et samarbeid mellom skolene, er materialet som finnes, varierende både når det gjelder nivå og vektlegging av tema. Materialet avhenger også av interessen og kunnskapen til de lærerne som underviser i faget.

Følgende funn ble gjort:

- Det er store forskjeller mellom skolene i tolkningene av fagplanene.
- Det er store forskjeller i hvordan undervisningen foretas.
- Det er stor forskjell i lærernes kompetanse.
- Det finnes ingen lærebøker i faget.

- Det finnes ingen digitale læremidler i faget.
- Det finnes ingen læremidler i maritim engelsk.
- Det finnes ingen oversikt over hvilke internasjonale læremidler/nettsider som finnes og hvorvidt disse kan benyttes i undervisningen.
- Det er lite samarbeid mellom skolene, noe som fører til store nivåforskjeller i hva elevene får opplæring i og hvor oppdatert denne kunnskapen er. Ettersom faget er lite i nasjonal skala sitter ofte lærere alene med sitt fag på skolen siden de har få eller ingen å samarbeide med om utformingen av faget.
- Det er vanskelig å rekruttere nye lærere til skoleverket og å beholde dem. Offiserene som velger å gå inn i skolen, er vanligvis ikke pedagoger. Ettersom det ikke finnes læreverk, går mye av tiden de kunne benyttet til å planlegge god undervisning, i stedet med til å finne materiale (tekster, bilder, filmsnutter osv.).
- Elevene har ikke oversikt over hva de skal lære i løpet av året ettersom det meste av pensum er kopier fra ulike bøker. Elevene vet ikke hvor mye fagstoff som ligger inn under hvert punkt eller hvilket nivå undervisningen vil ligge på.

Disse medlemmer ser at det å utvikle digitale læremidler for utdanningen vil kunne gi følgende positive resultater:

- Flere elever vil finne faget interessant. Læremidlene vil kunne bli benyttet i rekrutteringsarbeid og på ungdomsskolen i valgfagene hvor de blir kjent med ulike yrker og fag.
- Nivået på undervisningen vil heves.
- Innholdet i undervisningen vil bli likt i hele landet.
- Det vil være enklere å rekruttere lærere.
- Materiellet vil være tilgjengelig for lærlinger til repetisjon. Dette vil lette opplæringen om bord under lærlingtiden.
- Materiellet vil kunne benyttes til repetisjon i starten på fagskolen.
- Materiellet vil være bra grunnlagsmaterieell for de som starter på høyskolen.
- Materiellet vil kunne fungere som et norskkurs for utenlandske sjøfolk som arbeider i den norske flåten.
- Digitale læremidler kan enkelt oppdateres slik at det er på linje med utvikling og regelverk i næringen.

Disse medlemmer mener at det i større grad må vurderes å ta i bruk digitale verktøy i undervisningen og som hjelpemiddel i praksisperiodene.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre viser til at selv om det

er Utdanningsdirektoratet som utarbeider fagplanene, har forlagene alltid tatt ansvaret for utarbeidelse av læremateriell. Det kan være økonomiske årsaker som gjør at forlagene velger å lage lærebøker og annet materiell for fag som har stor tyngde i nasjonal skala. Maritime fag er ikke et slikt fag, og det kan være årsaken til at det ikke har blitt utarbeidet oppdaterte læremidler. Disse medlemmer ser at det er behov for et større nasjonalt ansvar for å få tilgjengelig undervisningsmateriell til maritim utdanning.

Disse medlemmer viser til at Nasjonal digital læringsarena er et godt tiltak satt i gang fra Utdanningsdirektoratet, men det kan stilles spørsmål ved om prioriteringene som er gjort, er de beste. De har startet med de største fagene, som allerede er dekket med både bøker og egne nettsteder av forlagene. NDLA burde ha startet med de fagene som forlagene ikke har dekket, deriblant maritime fag.

Forslag fra mindretall

Forslag fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen legge frem en egen stortingsmelding om en styrket maritim utdanning som følger opp forslag fremsatt av Aasen-utvalget, en arbeidsgruppe nedsatt av stiftelsen Maritim utvikling (MARUT).

Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og råder Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument 8:10 S (2012–2013) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Arve Kambe, Elisabeth Aspaker, Svein Harberg, Henning Warloe, Elisabeth Røbekk Nørve og Ine M. Eriksen Søreide om en styrket maritim utdanning i Norge – vedtas ikke.

Oslo, i kirke-, utdannings- og forskningskomiteen, den 17. januar 2013

Marianne Aasen

leder og ordfører

Vedlegg

Brev fra Kunnskapsdepartementet v/statsråden til kirke-, utdannings- og forskningskomiteen, datert 1. november 2012

Representantforslag 10 S (2012–2013) om en styrket maritim utdanning i Norge

Det vises til representantforslaget fra stortingsrepresentantene Arve Kambe, Elisabeth Aspaker, Svein Harberg, Henning Warloe, Elisabeth Røbbeck Nørve og Ine M. Eriksen Søreide der det bes om at regjeringen legger fram en egen stortingsmelding om en styrket maritim utdanning som følger opp MARUT og Aasen-utvalgets innstilling.

I representantforslaget vises det til at Sjøfartsdirektoratet er bekymret for kvaliteten på maritim utdanning i Norge, etter at det i perioden fra 2010 til 2012 er avdekket 150 avvik i forbindelse med revisjon av 25 maritime utdanningsinstitusjoner (fire høyere utdanningsinstitusjoner, fem fagskoler, to videregående skoler og 14 kurssentre som er godkjent for STCW-opplæring). De maritime utdanningene som fører fram til sertifikater, må tilfredsstille både de generelle kravene som gjelder for det aktuelle utdanningsnivået og også internasjonale krav som forvaltes av Sjøfartsdirektoratet. For fagskole og høyere utdanning fører derfor både NOKUT og Sjøfartsdirektoratet tilsyn med utdanningene. Verken utdanningsinstitusjonene, direktoratet eller departementet kan være fornøyd når det avdekkes avvik, men fra våre institusjoner har vi fått opplyst om at avvikene har blitt lukket. Dette har skjedd i dialog mellom institusjonene og Sjøfartsdirektoratet.

I representantforslaget vises det også til rapporten som ble laget av en arbeidsgruppe nedsatt av MARUT i 2009. Gruppen ble ledet av Petter Aasen og skulle komme med anbefalinger om hvilke nasjonale grep og prioriteringer som må til for å møte utfordringene og innfri kravene til framtidrettede maritime profesjonsutdanninger. Arbeidsgruppen anbefalte at antall fagskoler bør reduseres betydelig, differensierte utdanningsløp, rekrutteringsarbeid, nasjonal rammeplan, samarbeid og arbeidsdeling, kompetanseutvikling, infrastruktur og økt oppmerksomhet på forskningsbasert utdanning. I representantforslaget bes regjeringen om at MARUT og Aasen-utvalgets innstilling følges opp.

MARKO M2020-prosjektet [http://markom2020.no/MARKO M2020 /Hjem.html](http://markom2020.no/MARKO_M2020/Hjem.html) som startet opp 1. januar 2011, er en direkte oppfølging av MARUT-rapporten. Prosjektet startet med de fire høyere utdanningsinstitusjonene som gir bachelorgrad i maritim utdanning – Høgskolen i Vestfold, Høgskolen Stord/Haugesund, Høgskolen i Ålesund og Universitetet i Tromsø. Siden starten har part-

nerne blitt enige om utvikling av spesialisering og ansvar, og jobber videre med å implementere dette inn i bachelorutdanningen. Det er igangsatt utvikling av forskning innenfor disse områdene for å sikre at spesialiseringene støtter næringslivets framtidige behov og for at institusjonene skal kunne levere opp mot visjonen til prosjektet. MARKOM2020s visjon for norsk maritim utdanning i 2020 er: *Utdanningen overgår næringsens og myndighetenes krav til operativ kompetanse innenfor stadig mer komplekse konstruksjoner, systemer og operasjoner i skipsfarten.*

Fra 2012 favner også prosjektet alle de 14 maritime fagskolene. Målet er å få til et løft i fagskolene og å utvikle bedre overganger mellom fagskole- og bachelorutdanningen, samt på sikt utvikle et operativt samarbeid mellom institusjoner der det er hensiktsmessig. Prosjektet er nå inne i en fase der fagskolene i samarbeid spiller inn forslag til nye utviklingsprosjekter som skal startes opp.

MARKOM2020-prosjektets leveranseplan er:

- SAK (samarbeid, arbeidsdeling og konsentrasjon) med fokus på de to siste gjennom spesialisering av bachelorgraden inn mot Maritim 21-fokusområdene.
- Utvikle to nye mastergrader skreddersydd mot maritim profesjon og spesialisert mot utfordringer i maritimt næringsliv. Master i Maritime Management med kommersiell og teknisk spesialisering er snart klar, og Master i Management of Demanding Maritime Operations har planlagt oppstart høsten 2013.
- Utvikle en egen nasjonal forskerskole (ph.d.) for maritim profesjon. Planlagt oppstart 2015.
- Overgang fra fagskole til bachelor. Øke kompetansen generelt ved å tillate fagskoleutdannede til å oppgradere seg til en bachelorgrad på hel- eller deltid.
 - Overganger klare 2011-2013 i alle regioner
 - Videreutdanninger tilbys fra 2013-2014
 - Videreutvikle langsiktig løsning i perioden 2012-2016.

12012 støtter departementet MARKOM2020-prosjekt med 18,5 millioner kroner, og i fjor fikk prosjektet 13,6 millioner kroner.

Regjeringen har de siste fem årene gjennom regjeringens strategi for miljøvennlig vekst i de maritime næringer *Stø kurs* satt av ca. 134 millioner kroner til styrking av maritim utdanning – både på fag-

skolenivå og i høyere utdanning. Midlene har bl.a. gått til kompetansehevingstiltak for lærere, tilpassing av bachelor- og mastergrader, tilrettelegging for økt bruk av professor 1I- og lektor 2I-stillinger, stipendordninger for å rekruttere utenlandske studenter og til økt erfaringsutveksling og samarbeid. Størstedelen av midlene har gått til kompetanseheving i fagskole og høyere utdanning. 25 millioner kroner ble gitt til nytt utstyr og oppgradering av infrastruktur ved maritime utdanningsinstitusjoner.

Ifølge forslagsstillerne bør de maritime utdanningene sentraliseres i større grad enn i dag. Etter universitets- og høyskoleloven bestemmer de høyere utdanningsinstitusjonene selv hvilke utdanninger de vil tilby. Jeg kan derfor ikke styre dette, men er svært glad for at de fire institusjonene nå samarbeider i MARKOM2020-prosjektet.

Når det gjelder fagskolene og videregående opplæring, er disse underlagt fylkeskommunen. Regjeringen kan ikke styre struktur eller ressursinnsats på dette området. Nå som fagskolene har kommet inn i MARKOM2020-prosjektet, har jeg stor tro på at faglig samarbeid, arbeidsdeling og konsentrasjon vil slå positivt ut på fagskoleområdet, og forventer at fagskolene i dialog med arbeidslivet ser på hvilke strukturer som er best egnet for å gi fagskoleutdanning med god kvalitet.

I representantforslaget står det at maritim utdanning har et rekrutteringsproblem. På dette feltet jobbes det, bl.a. med rekrutteringskampanjer som www.ikkeforalle.no og www.noeforalle.no. Innenfor høyere utdanning har det vært en god vekst. Tall fra Samordna opptak viser en jevn oppgang i søkningen til de maritime høyskoleutdanningene. I perioden 2005 til 2012 har antall førstevalgssøkere mer enn tredoblet seg fra 167 til 610. Innenfor nautikk og skipsteknisk drift på fagskolenivå er det en oppgang fra 617 søkere i 2010 til 758 søkere i 2012. Dette er en gledelig utvikling og viser at stadig flere ungdommer ønsker en maritim karriere. Den maritime sektoren må fortsatt jobbe med rekrutteringen, men en viktig utfordring nå er antallet praksisplasser som norske rederier kan tilby.

Forslagsstillerne peker på at de maritime profesjonsutdanningene ikke har en nasjonal rammeplan eller nasjonalt råd som skaper en felles arena for faglig diskusjon, samarbeid og fagutvikling. I MARKOM2020-prosjektet er det et mål at det innen 2015 skal være på plass et nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk for høyere maritim utdanning, godkjent i samarbeid med Sjøfartsdirektoratet. Rammeverket skal sette høyere faglig standard enn den internasjonale sjøfartsorganisasjonens sertifikatkrav (STCW-konvensjonen). Jeg mener de fire høyere utdanningsinstitusjonene selv klarer å enes om faglig innhold, og at det derfor ikke bør lages en nasjonal rammeplan. En rammeplan vil gi utdanningsinstitusjonene mer rigide rammer og mindre spillerom til lokal og regional tilpasning og utvikling. Dersom departementet skal starte opp en rammeplanprosess nå, så vil det også bremse opp de mange gode prosessene som er i gang.

Når det gjelder et nasjonalt råd, så gjorde Nasjonalt råd for teknologisk utdanning (NRT) følgende vedtak i 2009: *Nasjonalt råd for teknologisk utdanning besluttet å inkludere høyere maritim utdanning i NRT. Nasjonalt råd for teknologisk utdanning vedtar å opprette en arbeidsgruppe for høyere maritim utdanning under NRT som rapporterer til rådet.*

Videre mener forslagsstillerne at Sjøforsvarets kompetansebehov må inngå som en del av grunnlaget for videreutviklingen av maritim utdanning i Norge. Dette må i så fall gjøres gjennom dialog med Forsvarsdepartementet.

Regjeringen har gjennom *Stø kurs* rettet mye oppmerksomhet mot maritim utdanning og satt inn tiltak på mange av de områdene som forslagsstillerne etterlyser, og de maritime utdanningene er inne i en god utvikling. Jeg kan også opplyse om at regjeringen skal i gang med en ny maritim strategi.

Jeg mener det ikke er behov for en stortingsmelding slik representantene foreslår, men at maritim utdanning er best tjent med at regjeringen støtter opp under de gode prosessene som er satt i gang.

